

Dr Jovo Toševski
Kaži NE
(knjiga o srpskoj muškosti)

Uvod

U ovoj knjizi su prikazani elementi srpskog modela muškosti. Iako je muškost opšta osobina ljudske vrste, postoje razlike u ekspresiji muškosti koje se viđaju kod raznih grupa ljudi čak i u okviru jednog istog naroda. To je nesporna činjenica poznata svakom ko je obratio pažnju na lična ili pisana zapažanja. Genetika, rasa, vera, karakter, tradicija, podneblje, ekonomija i način života doprinose mnogim razlikama, određujući specifičnosti u ispoljavanju muškosti.

Knjiga nema nameru da druge populacije izvan srpske prikaže manje muškim, odnoseći se prema njima kao prema kontrolnim grupama, već dopušta mogućnost da se druge sredine analiziraju sa istog - muškog stanovišta. Negovanje muškosti je naročito danas važan posao, jer se aktuelno vreme karakteriše svetskim padom uticaja muškaraca na njihove partnerke što je problem najvišeg ranga.

Sumnjičav čitalac ove redove treba da shvati kao priču. Ako u njoj nađe deo svoje istine, još jednom će se uveriti da postoje realna saznanja koja ne mogu biti dokazana. Bar je nama jasno da su mnoge priče naših predaka bile začuđujuće stvarne.

Dosadašnji pokušaji formiranja karakterologije kao egzaktne naučne discipline nisu uspeali u celini, iz jednog jakog razloga. Današnjoj neuronauci,

koja jedino može da pruži precizne dokaze, još uvek su nedovoljno poznati suptilni moždani mehanizmi koji dovode do vidnih psiholoških razlika između određenih grupa ljudi i naroda u okviru iste vrste - razboritog čoveka.

U novim teorijama o plastičnim svojstvima mozga, koja se stalno dopunjuju, izvesno je da postoji mogućnost promene delova neuralnih sistema individue pod uticajem iskustva i spoljnjih faktora. Promene su fenotipske, što znači da se javljaju u istoj generaciji, pri čemu se kombinuju sa nasleđenim iskustvom i dovode do novih kvaliteta ličnosti. Ova sposobnost se naziva plasticitet mozga i u njoj dolazi do određene promene u vezama između nervnih ćelija tako što se stvaraju novi spojevi između neurona uz verovatno modifikovanja prenosnih biohemijskih sistema u mozgu, čime se stvara podrška za nove odlike koje bi mogle prevagnuti u složenoj interakciji sa mnogim faktorima ponašanja.

Bitno je da se zaključi da je veliki mozak plastičan, odnosno promenljiv. On nije pasivna supstanca već izuzetno aktivna i prilagodljiva materija. Pitanje je samo kako će se prilagoditi i da li će novi izazovi koje je on u stanju da ostvari, u krajnjem ishodu biti korisni ili štetni. Dakle, suština je u umetnosti prilagođavanja (čitaj življenja), uz korišćenje onih delova mozga koji imaju zapise o ranijim iskustvima u sličnim situacijama.

Plasticitet mozga je direktno civilizacijsko pitanje jer se verovatno tim putem vrši prilagođavanje novim uslovima tehnološke ere. Porast ličnih želja za primamljivim dostignućima lagodnog života i komfor koje izobilje nosi, direktan je i siguran mamac za svesni deo mozga, a bezglavi sled tendencije ka zadovoljavanju želja značajno menja psihički i telesni status zdravih individua.

Skup određenih spoljnjih uticaja, najčešće adaptacijskih, mogao bi da dovede do sličnih promena kod većeg broja ljudi i time do određene mere unifikuje reakcije u vidu zajedničkih crta grupe. Ovo je, naravno, univerzalna pojava, ali bi mogla pod određenim uslovima da utiče i na muška svojstva u nekoj populaciji.

Plasticitet mozga učestvuje u formiranju novih znanja i shvatanja.

Najplastičnije od svih delova mozga upravo se ponaša novi mozak (neocortex), deo koji učestvuje u ostvarivanju najviših psihičkih funkcija tipičnih za čoveka. Nagonski delovi, neopravdano nazvani nižim delovima mozga, koji održavaju vitalne funkcije su zaštićeni od brzih promena. Njihove promene nisu poželjne jer dovode do velikih poremećaja.

Teško da je postojala velika razlika u muškim atributima između, na primer, starih Kelta i starih Slovena, jer su i jedni i drugi bili izloženi sličnim faktorima sredine, dok danas niko ne može da dovede u pitanje iste razlike između plemena na Novoj Gvineji i stanovnika velikih svetskih metropola.

U svojim pionirskim radovima o karakteru pojedinaca i naroda, Krečmer, Cvijić, Bele, Dvorniković i ostali, gotovo da su postigli sve što su mogli u uslovima onog vremena. Iako današnja neuronauka ima više podataka koji bi pomogli izdvajanje finih razlika među narodima, teren na kojem bi se egzaktni istraživač našao tim povodom i dalje je veoma nestabilan. Neobično je teško izvođenje konkretnih zaključaka iz nejasne mešavine odlika koje čine karakter. Neki naši savremeni autori (V. Jerotić), s pravom karakterologiju tretiraju kao zamku.

Ova knjiga ne može da pruži egzaktne dokaze o karakteru srpske muškosti. Ona je pokušaj da se ukaže na svima nama prepoznatljive činjenice, koje bi

jednog dalekog dana mogle da dočekaju egzaktnu proveru. Knjiga je osvrta na moguću ulogu muškosti kod jednog posebno zanimljivog naroda, na šta uostalom ukazuje i povećano svetsko medijsko interesovanje bez obzira na njima odabrani kontekst. Ređe je interesovanje afirmativno, a češće negativistički obojeno, ali ono bez sumnje postoji.

Ovde će biti opisane specifičnosti koje proizvodi opšta biološka muškost u interakciji sa tradicijom i mentalitetom kod jednog poznatog naroda kome prijatelji kao i oni koji to nisu priznaju - posebnost. Osvetličemo odnos opšte biološke muškosti i posebnih odlika muškosti srpskog mentaliteta i tradicije. Seosko stanovništvo je uvek bilo tipičan nosilac muškosti, za razliku od gradske sredine u kojoj su naročito intelektualni slojevi podložni raznovrsnim promenama i skloni da tuđe uticaje često naivno pretpostave svojim korenima. Trendovi pozitivnih mundijalističkih uticaja su najčešće korisni, ali ima i takvih koji mogu da nanesu štete muškosti, te je selo i danas njen najbolji čuvar.

Vreme na kraju ovog stoleća protiče na sličan način i pod istim prirodnim zakonima kao i u doba kada je čovek nastao. Suprotno promenama u moćnoj prirodi, socijalne promene su „mekše“ iako čovek često ima iluziju o velikoj važnosti društvenih događaja. Društvene pojave su uvek manje zanimljive od prirodnih, pre svega zato što ljudska biologija ipak više zavisi od prirodne nego od društvene sredine. Osim toga, društvene pojave su nestabilne i u krajnjem efektu malo efikasne, a pritom većito nevidljivo oslonjene na biološke i fizičke događaje.

Ima se utisak da je srpska muškost stabilna pojava i da joj zato treba pokloniti više pažnje, kao posebnom fenomenu vrednom proučavanja. Odnosi

među polovima spadaju u rado izbegavane teme, a tek nedavni porast naučnih podataka o različitosti među polovima nametnuo je nova znanja i zaključke o uvek aktuelnoj temi seksualnosti i njenom uticaju na svakodnevni život.

Snaga srpske muškosti naravno ne izlazi izvan evolutivnih i bioloških zakona. Njena specifičnost je u visokoj samostalnosti i takva je od starih vremena. Ona je održana u izvornom obliku zbog neprekidne vekovne aktivnosti uslovljene bitkom za opstanak na opasnim geografskim mestima većitog sukoba stare istočne i novije zapadne kulture. Njena vitalnost je sačuvana jer je prošla sva iskušenja razvoja indoevropske civilizacije na čijim glavnim raskršćima su se Srbi redovno zaticali.

Osnovna postavka u ovom tekstu je da samostalnost, neposlušnost i nepokornost Srba potiču od korena specifične tradicionalno negovane muškosti. Možda je tradicija kod Srba uticala na srpsku muškost više nego kod drugih naroda, možda je pak obrnuto - muškost je ta koja je oblikovala srpsku tradiciju.

Iako je muškost kao kosmopolitski fenomen jedan od glavnih delova biologije naše vrste, u većini razvijenih zemalja ona je neopravdano oslonjena na društveno uređenja. Kako ne deluje uvek direktno, jer je delom zamenjena dobrom društvenom organizacijom, stvoreni su uslovi za sigurno smanjivanje značaja muškosti. Sa druge strane, filogenetska baza muškosti kod Srba je, sticajem istorijskih, običajnih, sazajnih i nepoznatih okolnosti dosledno ostala glavna snaga savremene borbe za opstanak što je i održalo njenu vitalnost.

Muškost je pravo i trajno zadovoljstvo muškarcu

Muškost po definiciji predstavlja posedovanje muških kvaliteta. Muške kvalitete - polne, psihičke, antropofizičke i hormonske, ima svaki zdravi pripadnik muškog pola svih rasa i vera i tu nema nikakve razlike među muškarcima. Međutim, razlike se javljaju u realizaciji muških kvaliteta i osobenosti. Iako je biološkim (genskim) putem omogućeno posedovanje muških kvaliteta, njihova upotreba podleže individualnim razlikama u temperamentu, karakteru, obrazovanju kao i uticaju spoljnje sredine, geografskih i društvenih okolnosti.

Muškost je psihološka i morfološka aura muškarca. Po mom shvatanju, u morfo-psihološkom smislu, muškost određuju dva bazična nagona muškarca - zaštitništvo i težnja za seksualnim spajanjem sa ženom. Morfološki aspekt muškosti odnosi se na opšti maskulini habitus kao i na specifične morfološke karakteristike u fizičkom i antropološkom smislu. Lako je zaključiti da od snage i izraženosti psiholoških i morfoloških elemenata može da se očekuje različit karakter muškosti kod raznih naroda i etničkih grupa širom sveta. Čak i površna komparacija karaktera muškosti otkriva razlike među narodima iz različitih kulturnih sredina i podneblja. Po opštim odlikama, muški karakter se može opisati kao stabilan, podložan, mek, čvrst, lako promenljiv, tvrdokoran na promene, itd.

Odmah se mora postaviti pitanje definicije karaktera muškosti. Međutim, opšta definicija karaktera kao i karaktera muškosti je nezahvalan posao sa stanovišta egzaktne nauke. Definicija se, u stvari, ne može na zadovoljavajući način ustanoviti dok se u potpunosti ne završe istraživanja oko ukupnog genskog sastava ljudske vrste. Tek posle toga (ovaj posao u svetskoj nauci je

u toku), moći će da se kaže da li postoje genetski lokusi karakternih odlika i da li se oni razlikuju između različitih grupa ljudi.

Pokušaji ustanovljavanja karakterologije kao egzaktna naučna discipline do danas nisu uspjeli i zbog multifaktorskih uticaja na formiranje i ispoljavanje karaktera pojedinca ili naroda. Zbog toga su ranim istraživačima - Krečmeru, Adleru, Klagesu, Dvornikoviću i drugima — od velike koristi bili literarni opisi karaktera i likova za koje impresivni primer pružaju dela Dostojevskog. U nedostatku egzaktnih metoda i podela, savremena nauka se oslanja na Krečmerovu tipologiju karaktera zasnovanoj na međusobnoj zavisnosti duševnog i telesnog u vidu njegovih somato-psihičkih tipova.

Iako su neka od karakternih svojstava grupa ili naroda toliko izvesna da uvek pomažu u praktičnom komuniciranju sa drugim grupama ili narodima - ona se ne mogu naučno odrediti. Zadovoljavajuća je definicija individualnog karaktera po kojoj je „karakter jedinstvo svih dispozicija smera nekog čoveka, a u karakteru je važan strukturni odnos u kojem se nalaze pojedini ciljevi, međusobno povezani u pravcu određene težnje, pri čemu su težnje u centru ličnosti, a sposobnosti na periferiji". Prema ovoj definiciji, karakter muškosti bio bi vezan za muške ciljeve i težnje, ali je zbog obilja svesnih i nesvesnih mehanizama (nagoni, jezik, nasleđe), kojima se realizuju ciljevi, karakter teško vidljiv kao direktna posledica muškosti.

Muškost je, takođe, i motorna energija ljudske vrste. Ona postoji zbog ženskog principa kome je namenjena i ako nije usmerena prema ženi ne može se zvati tim imenom. Ali, muškost je, zbog uvek mogućeg unutrašnjeg sukoba njena dva nagona, usud, koliko i težnja, čak i kada je ima koliko treba. Muškost stvara muška seksualnost, a produkti i dejstva muškosti su

neprimetno sadržani u postupcima tokom svakodnevnog života, moralu i tradiciji, tako da se na prvi pogled ne vidi njen pravi izvor. Jednostavno, na muškost možete računati svuda gde ima muškaraca, ali kakav će njen kvalitet biti to će zavisiti od vrste muškaraca.

Muškost se uvek mora držati visoko zbog žena. Zamislite ženu koja bi bila lišena dejstva muškosti i biće vam jasan dragoceni značaj muškosti za ljudski život. Širom sveta se već dešava pad elementarne muškosti, ali to na sreću nije slučaj u srpskim zemljama, gde je svetsko povećanje uticaja žena donelo relativno slabu refleksiju. Iako izražene muškosti ima i u mnogim drugim delovima planete, sigurno je da ćete istaknute primere te važne osobine muškarca naći u Srba.

U nastojanju da se odgonetnu brojne srpske osobenosti koje su uvek imale usmeravajući tok u ukupnoj srpskoj istoriji kao i u svakodnevnom ponašanju, očigledno nisu dovoljna samo sociološka tumačenja. Nemoguće je samo društvenim okolnostima objasniti prepoznatljiva precizna ponavljanja događaja u srpskoj zbilji, tokom kojih se stalna neizvesnost neznanim čudesnim načinom konačno transformiše u izvesnost. Teško je, takođe, istim načinom objasniti periodiku i zakonitost srpskog pretvaranja poraza u pobedu. Ovakve pojave se mogu tumačiti jedino karakterom naroda, što je opet nedovoljno ako se ne zna šta je u tom karakteru primarno. Tako se dolazi do analize uloge muškosti (kojoj do sada nije pridavana nikakva pažnja) i njenog izdvajanja kao vrlo mogućeg važnog nosioca u okviru zbirnog i malo jasnog pojma - karaktera jednog naroda. Ostaje da primarno biološkim načinom, kroz analizu muškosti u karakteru naroda, osvetlimo stvar iz tog ugla kao jednu od mogućnosti u tumačenju osobenosti naroda.

Uzroke većini nedokučivih i iracionalnih delova srpskog karaktera možda treba tražiti u jakom i teško pristupačnom duševnom vrelu muškosti. Izgleda da je srpska muškost odredila prošlu i buduću sudbinu srpskog naroda. Ispoljavanje muškosti i njena materijalizacija u spoljnjoj sredini se ponešto po stilu razlikuje i unutar samog srpskog korpusa. Razlike među određenim grupama koje jasno postoje, dolaze od geografskih odlika oblasti, planina, ravnica, dolina, reka, kao i od klimatskih uslova. Specifičnost raznih delova srpskog naroda ogleda se i u jeziku koji je kod Srba bogat dijalektima često do te mere različitim da se između sebe razumeju sa naporom. Tako, na primer, govor južnih Srba Vojvođani ne mogu da razumeju u celini i obrnuto, sve dok se i jedni i drugi na njega ne naviknu.

Postoji jedna anegdota o izvesnom Miletu Dimiću, bonvivanu i boemu iz Vranja. Događaj se zbio u Beogradu na jednom od popularnih predavanja profesora Aleksandra Koštica, našeg prvog seksologa, koji je tom prilikom kazao da su jušnjaci, kao na primer Vranjanci – dobri ljubavnici. Profesor još nije ni završio rečenicu kad je snalažljivi Mile ustao iz prvog reda u kojem je sedeo, prekinuo predavanje, okrenuo se publici i uz naklon progovorio: „Ja sam Mile Dimić iz Vranja“. Reakcija publike i predavača bila je spontana i srdačni aplauz je potvrdio spremnost prisutnih da i pored formalne povrede toka predavanja, iskažu saučesništvo sa duhovitim opaskama na temu muškosti. Ovo je dobar primer lebdeće i sveprisutne spremnosti žena i muškaraca da se na, svoj, različit način uključe u razgovore o seksualnosti. Žene to rade posmatrajući i podržavajući asocijacije na tu temu, držeći se kraja, sve do pogodnog momenta kada se direktnije uključuju, dok muškarci provociraju, potenciraju i podstiču verbalnu akciju oko seksualnosti.

Određena nonšalantnost oličena u čestim uzrečicama - „lako ćemo" i „nema problema", prisutna kod Srba, takođe se čini da dolazi od samostalnosti i prevelike sigurnosti u sebe. Veliki Jovan Cvijić je opisao dva osnovna psihička tipa kod Srba koji se između sebe prepliću kao pletenica i u kojima dominira darovitost, osećajnost, veselost, plahovitost, intelektualna osetljivost, energija u mislima, smisao da se osete i pogode događaji, ali i određenu površnost uz sklonost da se poslovi ne izvedu do kraja. Međutim, Cvijić s pravom ide dalje u svojim etno-antropološkim istraživanjima, tumačeći rasplinutu osećajnost šumadijske crte karaktera, koja može da liči na nemar, nepažnju i neljubaznost - kao znak muškosti i čvrstine zbijene energije. Sa muškog stanovišta najvažnije je ono što svaki muškarac može da poseduje u svakom momentu bez obzira na sve drugo. Muškarac mora u svakoj prilici da, u znalačkom odnosu sa ženom, od svoje muškosti načini instrument pravog i trajnog duhovnog i fizičkog zadovoljstva. Tako ostvarena muškost i sloboda uvek idu zajedno i nisu za davanje u tuđe ruke.

Subjektivnost

Kao što je već rečeno, iz muškosti izlaze uzroci osobenih pojava u srpskoj realnosti kao što su - samostalnost, neposlušnost, nepokornost, nesloga i specijalan odnos prema protivnicima. Procene oko ovih pitanja su nužno subjektivne, jer ne postoji metod kojim bi se egzaktno procenile mitološke i savremene dimenzije muškosti. Jedan od načina je deduktivno tumačenje tipičnih odlika i njihovih posledica, uz komparaciju sa pisanim dokumentima prošlosti. Nema sumnje da su karakterološka zaključivanja na današnjem

stupnju nauke teško dostupna egzaktnoj proveri, ali se bez razvijanja ideja ne može ni doći do metoda istraživanja.

Postoji mogućnost da su specifičnosti koje se odnose na srpsku muškost deo opštih karakteristika koje su kod drugih izgubljene dejstvom geografskih, subkulturoloških, genetskih i drugih faktora. S obzirom da se fenomen elementarne muškosti danas teško primećuje kod većine evropskih naroda, nameće se zaključak da su drugi iz određenih razloga zaboravili nešto što Srbi još imaju u kolektivnom pamćenju.

Otkuda nam pravo na subjektivnost u ukupnom trendu težnje ka objektivnom? Odgovor je - srpski subjektivni pristup je toliko izražen i stabilan, da se njime postižu objektivni ciljevi kroz stalno proveravanje objektivnog stanja i uz zadržavanje distance prema njemu. Srpska subjektivnost je muškog tipa, jer polazi od ličnog primera i iskustva, ona je u tome veoma čvrsta i njene efekte po tome treba meriti.

Subjektivnost je kod Srba najbliža pojmu duševnosti, a duševnost je osnovni materijal iz kojeg se kod Srba pravi konkretan objektivni doživljaj. Kad je objektivni doživljaj već stvoren, on po sebi kao svaki konačan proizvod izgleda poznato i prepoznatljivo, ali će pogrešiti svako ko prosuđuje već odigrani događaj, ukoliko ne razume subjektivnu duševnost koja ga je stvorila.

Pristup životnoj realnosti može da bude i drukčiji, na primer, pragmatičan, precizan i šablonski, ali Srbi nisu taj narod. Kada je Srbin učesnik nekog događaja, ili sa strane zaključuje o njegovom konačnom efektu, sklon je da pomisli da bi najbolji rezultat bio napravljen na način koji on upotrebljava. Ako akter ili posmatrač nije Srbin, neće razumeti pojavu, jer neće dati

prioritet ličnom, već opštem stavu u reakciji na određenu situaciju. Ako je pak Srbin, misliće ne samo da je u pravu, nego da je to bio jedini pravi način za njega.

Izgleda izvesno da je subjektivni doživljaj kod Srba važna i sigurna tačka težišta. Objektivnost Srbinu nikada nije bila oslonac. Za njega ona nije sigurnost, kao što je to kod većine drugih naroda. Za Srbina objektivno stanje nije krajnje i zadovoljavajuće, što bi život činilo lakšim, nego objektivizacija znači tek početak sumnji koje tada podležu proverbi da bi se potvrdile ili odbacile.

Znači, Srbin ne sumnja i ne potvrđuje dok je subjektivan, on sumnja i potvrđuje kada je objektivan. Tako kad Srbin radi nešto važno, on ne sumnja u svoju procenu, tek kada to uradi on se pita: „da li će ovo da valja“. Ako se shvati duševnost, fluidnost i srpska subjektivna obojenost prvobitne još neprevedene akcije, u fazi dok se ona ostvaruje, sposobnost da se predvidi buduća objektivna stvarnost daje mesta za razumevanje svoje i tuđe namere.

Nesloga i muškost

Srpska nesloga je pojava na koju se stalno vraćamo, protiv koje se molimo, za koju znamo da će se uvek kao usud pojaviti baš u najgore vreme i kada je najmanje potrebna. To je toliko izvesna istina o neslozi, da joj moramo dati status zakonitosti. Postoji nešto jako što je stvar, što omogućava da se i pored očiglednosti njene štete i naše svesnosti o njoj, uvek bez izuzetka, pojavljuje u nevreme.

Nema drugog zaključka nego da srpsku neslogu stvara visoka samostalnost koja potiče iz muškosti Srba. Iako kod nekih učesnika u neslozi samostalnost

ima jaku ličnu karakternu podlogu, a kod nekih ne, efekat sukoba uvek postoji, jer onaj slabiji ne priznaje da je lošiji. Grupe koje učestvuju u neslozi ne samo da različito misle, nego su uverene da je njihov stav najbolji za sve. Po sebi se razume da se afirmativni zaključci odnose na većinu pripadnika populacije i da postoji određen procenat koji nikada neće reagovati poput glavnine.

Upitajmo se, najpre, da li je srpska sloga uopšte moguća. Srpska sloga, kako je često idilično zamišljamo, nije moguća baš zbog jake srpske muškosti. Ako bismo morali da biramo neslogu ili muškost jasno je da bi se uvek odlučili za muškost, pa šta bude. Muškost je jača od sloge ma koliko sloga bila značajna i potrebna. Muškost će rado iskušati čvrstinu zaleđene vode, prelazeći preko nje i ne mareći za tanak led, jer ona traži izazove bez obzira na godine starosti aktera, a sloga iako radi na opštem dobru, zahteva i ponešto poslušnosti da bi mogla da se realizuje na duže vreme.

Ima više vrsta srpskih nesloga i svima im je muškost razlog ali na različite načine. Jedna vrsta izrazite nesloge zasniva se na sukobu mišljenja glavnine, da tako kažem, matice srpske muškosti, koju mentalitetski podržava većina stanovništva - protiv manjeg dela ljudi, koji drže da je evropejsko ili svetsko mišljenje važnije od naših stremljenja i zamisli.

Ne bi bilo ništa neobično kad se ovi drugi, po pravilu, ne bi vraćali na pozicije matice, ali tek pošto je šteta načinjena. Redovno se dešava da baš ti drugi kasnije istupaju često sa višim zahtevima od dotadašnjih prosečnih, pošto bi njihov prethodni stav pobedio uticaj okolne ili lične, vekovima temeljene muškosti, koja je u Srba mitski i iracionalno pritajena u kolektivnom nesvesnom, a ne može se na prvi pogled prepoznati.

Kada se na kraju sve sabere i oduzme, kod Srba se u tom pogledu u celini ništa ne menja.

Oni koji su u domovini bili protiv tradicije, u tuđini postaju njeni čuvari i tek izvan matice potpuno shvataju svoju nepromenljivost. Promene prvobitnih stavova češće se dešavaju mladim ljudima, za koje druge i drukčije zemlje mogu biti otkrovenje.

Kao da su strane zemlje poligoni sa manje muškosti i konkurencije te našima tamo mnogo toga uspeva što ovde ne bi! Svesni superiornosti koju ne mogu da objasne i nikada dovoljno utopljeni u način života u tuđini, često uspešni, Srbe koji ne žive u domovini prati sudbina nemogućnosti emocionalne promene, koja bi trebalo da usledi kao zamena za potpuno pristajanje na drugi način života. Oni su često u stanju da kažu kako ništa ne valja ono što „nije naše“. Iako tako nešto može reći bilo koji pripadnik drugog naroda koji živi izvan svoje zemlje, kod Srba postoji dodatna osećanja zbog kojih su uvek različiti od drugih. Stvoreni adaptacijski sindrom ima značenje u smislu: mogao da se prilagodi ali - neće.

Trajna srpska sloga nije moguća. I kada se dogodi, ona je uvek epizodična. Ona se povremeno uspostavi, dogovori, ali se uvek iznova remeti, jer postoji kao što smo videli jača sila od sloge. Srpska sloga može biti samo dogovorena, kada za njom postoji najočiglednija potreba. Međutim, sloga može da prenoći i da sutra osvane, samo ako je hrani poslušnost, a Srbi su neposlušan narod. To nije zla neposlušnost. Neposlušnost Srba izvire iz visoke samostalnosti. Kako očekivati poslušnost i slogu kada se Srbin retko kad oseća ugroženim i kada je na ugroženost navikao.

Dan bi morao da traje sto godina, a Srbin ne bi smeo da zaspi, da bi se srpska sloga mogla postići, jer će ga noć, odmor i san vratiti u neposlušnost više nego što bi druge vratili.

Čuvena srpska nesloga na prvi pogled najteže pada Srbima, ali možda i nije tako. Srpska nesloga može biti teška i srpskim neprijateljima, čija je spremnost da naude toliko jaka, da redovno zaborave na nepredvidive posledice koje će pojedine grupe kasnije naneti rasturaču.

Mnogo je vremena izgubljeno oko žaljenja i priča o srpskoj neslozi. Nju treba shvatiti kao zakonitost, uračunati je u sve planove i ne treba se na nju žaliti, jer je to uzaludan posao. Bolje će biti razumeti je i dati joj značaj vrline.

Na neslogu se treba osloniti kao na jednu od dve noge i ići tako da teret bude baš na nesložnom delu koraka. Nesloga nije dobra za onog ko je trpi, ali stvara neprestanu energiju i kao vetar podstiče ličnu i kolektivnu duševnu vatru. Narod dobro kaže da je vatra dobar sluga a loš gospodar. I zaista, ako se nesloga primi mirno, kao normalna i bliska pojava, više će ličiti na slugu nego na gospodara.

Samostalnost, nepromenljivost i slobodarstvo

Samostalnost je isto što i individualnost. Psihološki značaj i težinu održavanja ove osobine lako je razumeti ako se zna da je individualnost prva osobina živih bića, što znači da je svaka biološka jedinka, bez obzira na filogenetski nivo, odvojena celina za sebe. U socijalnom smislu, najteže je održati baš ovu osobinu, jer je čovek zavistan od grupe i zajednice. Samostalnost Srba je dragocena odlika, koja dodajući uvek novu energiju stvorenu od pojedinaca, čini kolektivnu sredinu vrednijom.

Samostalnost je važna srpska odlika koja nije pretrpela nikakve promene od davnina. Najdragocenija posledica jake samostalnosti je nadaleko poznato slobodarstvo koje je i danas jako i stameno. Zahvaljujući samostalnosti srpsko nacionalno biće je opstalo pod udarom neverovatnih nedaća kroz istoriju. Ne kažem da drugi narodi nisu bili izloženi stradanjima i nedaćama, ali oni su se uglavnom menjali, prihvatajući učene i mireći se sa silom koja je upotrebljena protiv njih. Srbi se nisu mnogo promenili i u tome je veličina srpske tradicije. Neko bi rekao da ne valja što se Srbi nisu promenili, ali promena jake samostalnosti baš zato nije bila moguća, tako da Srbi nisu izgubili svoj tvrdokoran stav o slobodi, što u stvari znači da se nisu menjali u muškom smislu. Slobodarstvo ne može da postoji bez jake muškosti, jer se težnja za slobodom hrani muškošću.

Šta je onda žensko osećanje slobode? Ako se shvati prirodni stav žene da se ona u toku aktivnosti ostvarivanja svojih težnji ne obazire na prepreke prelazeći ih po svaku cenu - žena bukvalnu slobodu doživljava kao slobodu svog partnera, koji samo slobodan može da joj bude posvećen u muškom smislu. Žensko slobodarstvo kod Srпкиnja je zbog toga raširena pojava, jer je težnja za slobodom Srba muškaraca velika.

Izuzetan je značaj Srпкиnja u održavanju samostalnosti kroz vekove. Žene su uvek znale da slede muškost svojih muževa, a ćerke su poštovale muškost svojih očeva i dedova, učvršćujući veru u slobodu, ne samo zbog neodoljive privlačnosti muškosti za svaku pravu ženu, već i zato što su zbog jake tradicije to isto učile i slušale od svojih majki i baba. Poštovanje muškosti činilo je osnovni i sigurni stub fizičkog opstanka porodice ili šire grupe. Iako

je, naravno, savremeni način života presudno promenjen, ista pojava je kod većine srpskih žena na sreću i danas prisutna.

Jedno je sigurno - Srbi se nisu mnogo menjali. I stari Srbi i dan današnji skoro da su isti. Drukčija mišljenja od ovog najčešće ne razumeju srpsku odloženost reakcije u kom vremenu se Srbi učvršćuju u svojim praiskonskim osobinama, zadržavajući emocionalnu nepromenljivost, koja je tako dobro izražena da dovodi do sigurnih i efikasnih reakcija na sve vrste napada i ugroženosti. Odgovor u zavisnosti od prilika može biti odložen, ali će pouzdano uvek uslediti ako za to ima biološke potrebe.

Promeniti Srbina skoro je nemoguće. Ta bezbroj puta potvrđena istina je važan i siguran srpski oslonac budućnosti u današnjem izmenjenom svetu. Neće biti moguće promeniti Srbina sve dok mu muškost bude jaka. Pretnje i učene bilo koje vrste ne remete muškost već je, naprotiv, učvršćuju. Osim toga, neke finije zahvate, koji bi imali cilj da poremete muškost jedne grupe, srpski neistomišljenici zbog otuđenosti od ovog problema teško da bi mogli da ostvare, jer po ovom pitanju nisu na svom terenu.

Politika, ideologija i vlast

Iako Srbi vole da vode politiku, oni nisu upotrebljivi u smislu političke manipulacije, naročito ne za duže vreme, jer su neposlušni i samostalni. Oni kojima će se učiniti da je gornja tvrdnja u realnosti upravo suprotna, ne znaju da srpsko interesovanje za politiku čini - nametanje svoga stava i mišljenja, što je naravno ekvivalent muškosti, a ne potreba da se slede političari. Onaj kome su kroz istoriju konj i puška uvek bili spremni, a kuće retko kad bar u jednoj generaciji nisu bile popaljene, mora da je navukao

gnev osvajača nečim čime i dan danas prkosi. Opet je uzrok u nepokornosti i opet je toj pojavi uzrok muškost.

Klasičan primer neposlušnosti je događaj vezan za boj na Mišaru, kada je Vožd Karađorđe, pod pretnjom smrtne kazne naredio da niko ne puca pre nego što njegova puška da znak za početak napada. Međutim jedna je pukla pre njegovog znaka, jer je isturen srpski vojnik videvši turskog izvidnika kako sa kruške osmatra srpske položaje, odlučio da puca i tako prekršio naređenje, ali je sprečio da uhoda svojim oda detalje srpskih položaja. Tako je i najstroža pretnja bila nedovoljna da spreči samoinicijativu i neposlušnost. Političke stranke (iako izgleda suprotno) nikada nisu mnogo značile Srbima. Pripadnost njima često je više deklarativna nego suštinska ako se uzme u obzir neposlušnost kao vodeća osobina, što naravno ne odgovara stranačkoj težnji da je slede njeni članovi.

Srbi su skloni ličnoj političkoj proceni, pa je jasno da ne mogu biti dobri kolektivni poslušnici. Nekada su čak političke stranke, reagujući užurbanim hvaljenjem svojih lidera, donosile sebi više štete nego koristi, jer grupna projekcija Srba na vođu, uvek zahteva duži period provere vodećih ljudi. Jedino je vojska, kao pravi muški simbol, potpuno prihvatljiva jer ona ujedinjuje pojedinačno zaštitništvo u odbrani od zajedničkog neprijatelja. Kod Srba naročito važna ona narodna „bolje da te čuju, nego da te vide“, zbog toga što kada se o nečijem učinku ili mani sluša od drugoga, uzima se u obzir da sve to ne mora biti istina, pa je utisak površniji, dok „kad te vide“ odmah postoji mogućnost direktne procene koja daje mnogo čvršće zaključke.

Ideologije u suštini slabo menjaju bazične srpske osobine - samostalnost, neposlušnost, čovečnost, zaštitu slabijih itd. Srbi pokazuju slabu reakciju na sve vrste ideologije. To što su promene ideologije često išle sa ratovima u kojima su Srbi uvek pobeđivali, stvara lažan utisak da su bili zahvaćeni ovom ili onom ideologijom. Srbi su se uvek borili za svoju slobodu, a političari su uvek ta stanja koristili za pokušaj ideologizacije što je, naravno, u potpunosti razumljivo.

Muškost kada je dobro utemeljena, ne trpi druge uticaje koji bi je remetili, pa je zbog toga muškosti bliska socijalna pravda i sigurnost porodice. Međutim, muškosti takođe ne smeta i dobro izvedena stratifikacija društva, kada je zasnovana na poštenom radu i kada razlike među društvenim slojevima nisu isuviše velike da bi ugrozile siromašne porodice. Pri tome je dovoljno da se zna šta je čije i da je pošteno stečeno.

U burnoj prošlosti, preko srpskih glava prošli su različiti uticaji ideološkog klatna, ali Srbi nikada nisu dozvolili velike oscilacije. Bilo koja politička ideologija, bez obzira da li je to znala ili ne, morala je da bude oprezna, ponajviše zato da ne bi ugrozila srpsku muškost. Odnos prema nedodirljivoj srpskoj muškosti morao bi da bude glavni objekt pažnje ljudi koji se bave politikom.

Srbi, inače, imaju dobar mehanizam zaštite od političara, time što se znalački bave procenom političkih namera. Srbi neće odmah skloniti svaku maligno nabujalu granu koja bi se ponašala neadekvatno srpskom shvatanju slobode, ali će je mentalno izolovati. Slične reakcije se ne dešavaju kod drugih vrsta političkih pomeranja kakva su, na primer, promene ekonomskog sistema i odnosa. Srbi uvek reaguju nepogrešivo samo na direktno ugrožavanje

njihove muškosti. Oni ne prihvataju poluslobodu koja bi bila rezultat komplikovanih političkih okolnosti, već uvek biraju jednostavnu i očiglednu varijantu slobode. Sloboda Srba kad je trajni zapis, može biti silom privremeno ugrožena, ali nema neprijatelja koji je uspeo da istrči trku srpske odbrane slobode.

U Srba nikada nije bilo lako biti na vlasti. Nije bila bogzna kako povoljna situacija za bilo kog vladara jer se vladavinom nad Srbima ne dobija lagodno i potpuno zadovoljenje koje vlast može da donese, kao u zemljama sa drukčijim mentalitetom. Tako na primer, ako je u Engleskoj neko lord, onda je skoro sigurno da će njegovi unuci imati bar kuću od svoga dede, uz određen stepen društvenog uticaja.

Međutim, u Srbiji to nikada nije bilo tako. Zbog stalnih nedaća, najčešće spoljnog uzroka, u Srbiji ako je otac stekao, teško da je sinu šta ostajalo, a unuke je po pravilu hvatalo neko drugo vreme ili neki novi rat, tako da je situacija najčešće već u drugom kolenu bivala neizvesno izmenjena.

Postoje mišljenja da „svaki narod zaslužuje vlast koju ima“ i da je vlast ogledalo naroda. To kod Srba nikako ne stoji, jer Srbin je više zainteresovan za mehanizme vlasti i načina dolaženja na vlast, nego za ličnost koja vlada, s obzirom da se pojedinačno mnogi često ponašaju kao da bi i oni mogli biti vladari (što nije bez potpunog osnova kada se uzme u obzir veliki broj sposobnih ljudi).

Srbi uvek do tančina uspevaju da proniknu u mehanizme dolaska na vlast bilo kog čoveka na položaju. Čini se kao da ih to čini posebno zadovoljnim, i da tako nalaze svoj najveći adut za odobravanje ili suprostavljanje politici bilo kog vladara, koji je time stalno na tapetu. I dok kod drugih naroda skandali i

mahinacije prisiljavaju rukovodeće ljude na ostavke, čineći tako važan mehanizam društvenog sankcionisanja vlasti, za Srbe ni to nije tipično. Skandali nikada nisu bili presudni u Srba, jer se oni podrazumevaju u ukupnoj nesvesnoj ekspresiji muškosti. Iz istog razloga kod Srba nije, na primer, ništa loše ako se čoveku koji pretenduje na neki položaj pripiše da ima, recimo, ljubavnicu. Naprotiv, to mu može biti i prednost u odnosu na druge takmace. Jedino o čemu bi ljudi na položaju u Srbiji trebalo da vode računa su način i okolnosti pod kojima je skandal izveden. Ako ti mehanizmi nisu dovoljno muški, ako su podli i nedostojni muškosti, Srbi ih neće oprostiti. Ima još jedan interesantan fenomen vredan pomena. Po pravilu Srbi više izlažu proceni ljude na položaju koji su u njihovoj životnoj i radnoj okolini, nego one koji su na višim državnim položajima. Time kao da, kontrolišući lokalni politički milje, daju pečat ukupnoj aktivnosti u državi, što i jeste važno jer kuću čini više cigala poređanih na raznim visinama, pa tek onda krov. Ne jednom je bilo primera da su najviše državne funkcije obavljali ljudi koji su u prestonicu došli iz unutrašnjosti, sa obiljem iskustva stečenog u izvornom ambijentu.

Ekonomija

Ovde se odmah može postaviti pitanje slabog uspevanja tržišne ekonomije kod našeg naroda. Tržišna ekonomija onakva kakva je zamišljena u drugim zemljama, kod Srba može samo delimično da uspe (mada bi i to bilo dovoljno), ukoliko se ne bi uzele u obzir odlike mentaliteta. Ako bi se reklo da tržišna ekonomija kod nas slabo uspeva zato što pripadamo nerazvijenom jugu, to ne stoji, jer su Grci i Italijani još južnije postavljeni pa kod njih

tržišna ekonomija daje odlične rezultate. Kako to da sve te proverene formule koje svet nudi ne uspevaju baš kod Srba. Da li je možda u pitanju politički sistem? Nepristrasni odgovor bio bi negativan, jer su preko ovih prostora prošli svi politički sistemi i nijedan se ne može pohvaliti da je ostavio trajan utisak na Srbe.

Tržišna ekonomija mora biti prilagođena srpskoj samostalnosti, znači da preduzetništvo po stilu mora pored ostalog da ima i ugrađene vrednosti srpskog nacionalnog karaktera. Srbin rado hoće da bude privatnik u poslu, ali ni privatni biznis ne menja bitno srpsku samostalnost i mentalitet, kako bi se to u jurnjavi za parama moglo očekivati.

Ukoliko se desi da neko postane bogat i promeni ponašanje po kojem je bio poštovan, okolina ga stavlja u blagu izolaciju, ceneći što je zaradio pare, ali mu uskraćuje bliskost toliko potrebnu svakom koji je iz te okoline proistekao. Kada naš čovek zaradi pare živeći u inostranstvu i kada mu neko tamo kaže kako je konačno postao bogat čest odgovor je: „šta vredi kad to ne vide moji seljaci“.

Srbi su poželjni poslovni partneri za druge delove sveta pored ostalog zato što su mentalitetski zanimljivi strancima. Iako je dobit vodeći faktor ekonomske saradnje, nije bez značaja usputna komunikacija, koja je često presudna u odlukama stranaca da poslovno sarađuju. Zbog toga treba održati svoj duh i u surovim bespoštednim zakonima profita i ekonomije. Ovde je zanimljiv još jedan tipičan fenomen. Često se kaže i čuje - „ovaj je pun para, ne zna šta ima, leži na parama“ itd. Osim što se takve rečenice često izgovaraju neprovereno, činjenica je da se kod Srba pojedinaca velike pare kratko zadržavaju. Može da se desi da neko ovako ili onako zaradi velike

pare, ali one retko ostaju dugo kod prvog vlasnika. Iz mentalitetskih razloga, uz prisustvo poznatih odlika - neposlušnost (koja stvara nesistematičnost) ili nepokornost (od koje dolazi lakonski odnos prema materijalnim vrednostima i novcu), uz obavezni inat, često se dešava da se stečeni kapital preraspodeli, raspline i promeni vlasnika, da bi i kod ovog poslednjeg doživeo sličnu sudbinu. Mentalitet ne dozvoljava da se učvrste propisi koji bi dozvolili ukorenjivanje tradicije rada sa novcem (kao što je slučaj kod nekih drugih naroda, na primer Jevreja). Srbi su galantni potrošači i njihov prilaz poslovima oko novca je subjektivan. I pored toga što ljudi određenih regiona zemlje (Piroć) važe za tvrđice, po svetskim merilima beskrupuloznog tvrđičluka to nije ništa.

Titule i poštovanje

U srpskom mitovima i istoriji nalazi se neobično malo primera ideopoklonstva u odnosu na druge narode (Čajkanović, Mit i religija kod Srba). Kao potvrda ovoga može se navesti nesumnjiva kroz istoriju veća popularnost vojskovođa od civilnih vođa upravo zato što se vojne zasluge lakše mogu proceniti pobedom ili porazom, za razliku od političkih zasluga koje su često iz razumljivih razloga prikrivene.

Kod Srba slabo prolaze nedokazane titule ma kakve da su. Dok ste na primer kod Italijana kao „dotore" ili „avokato", unapred poštovani, kod Srba kao doktor poštovanje stižete samo ako ste uspešno izlečili onog čije poštovanje očekujete. Ovakvo rešeto u procenjivanju titula i položaja kod Srba je u skladu sa opštim prirodnim zakonima u kojima samo potvrda jačine i zasluge uliva poštovanje okoline.

Kada smo kod poštovanja, ima se utisak da poštovanje kod Srba nije od velike koristi za onoga koji poštovanje očekuje ako na njemu hoće da gradi svoj odnos sa okolinom. Mnogo je bolje živeti usaglašen sa okolinom, jer su onda Srbi zaštitnici svakog člana svog društva. Nije dobro previše se izdvajati od okoline, jer to može da navede na zaključak - „on ima ko će da brine o njemu“.

Dokaz o ovoj tvrdnji sadržan je u poznatom stavu da je komšija važniji od brata, što jeste istina, zbog čega kod Srba kao naroda sa visokom dozom zaštitništva (čitaj muškosti) komšije čak i kada su u svađi pomažu jedni drugima u slučaju velike nevolje.

Dobre komšijske odnose mora da održava muškarac i to pazeći svoju žensku stranu da ne načini nešto što bi međuzensku konkurenciju pretvorilo u opasnu mušku svađu. Po sebi se razume da veliki komšijski sukobi započinju pod direktnim ili neprimetnim ženskim uticajem što mora da se zna da bi se sukobi sprečili.

Srpska individualnost najbolje se vidi u načinu građenja sela u planinskim oblastima. Srpska sela su razbacana, zaseoci odmakniti i rastrvljeni, simbolizujući želju za samostalnošću. Gde god ima prostora ovakva pojava će se redovno zapaziti, čak po cenu teškog dolaženja do vode kao osnovne potrebe. Tako sam radeći kao lekar na planini Tari, imao prilike da vidim zaseoke u okolini Mokre Gore, koji su od najbližih izvora vode udaljeni po sat i po hoda. Do te mere je voda bila upadljiv problem, da su opštinske vlasti samoinicijativno našle drugi lokalitet za te ljude, ali oni su odbijali da se presele, ili su to nerado činili.

Kumstvo

Srbinu je kumstvo važnije od zakona i tako će uvek biti. Kum je uzet kao najbolji primer lične angažovanosti Srbina pojedinca, jer je on taj koji kuma bira i ne kaže se bez razloga „sveci na nebu - kum na zemlji“. Kum je srpska svetinja i izbor kuma predstavlja otelotvorenje lične nezavisnosti. Kum je važniji od svega, jedino nije važniji od muškosti kumova.

Zbog toga je održavanje kumstva tanani i oprezni proces. Kumovi će se retko kad sukobiti zbog razloga koji postoji izvan njihovog odnosa, jer su monolitni u stavu prema drugima. Opasnost za kumstvo je jedino realna ako jedan drugome uvrede muškost. Zato u negovanju trajnog kumstva treba uvek paziti šta se govori i kako se ponaša. Kako odnosi među kumovima predstavljaju čistu elementarnost, posledice eventualne svađe i netrpeljivosti su velike, jer pogrešni potezi i ponašanja u kumskom odnosu izazivaju neobično jaku reakciju, s obzirom da se sukob uvek doživljava kao napad na muške karakteristike, iako je to teško odmah primetiti.

Evropa i muškost

Jasno je da Srbi predstavljaju muški princip, a Evropa je oduvek, kao i danas predstavljala ženski princip. Ako mislite da bi se neki Evropljanin zabrinuo čitajući ovaj tekst varate se, jer je stvar po pitanju muškosti u Evropi toliko daleko otišla da je oni jedva i prepoznaju.

Treba se samo setiti odnosa Evrope prema Srbima u prošlim ratovima, i njenog stava povodom rata na delovima teritorije bivše Jugoslavije ovih godina. Kao i mnogo puta ranije, Evropa nije poštovala minimum srpskih zahteva, pri čemu Srbi nisu tražili ništa osim da ih svet ostavi na miru na

njihovoj vekovnoj zemlji. Međutim, Evropa se najpre, po ko zna koji put, začudila da su Srbi još uvek slobodarski narod, a onda je nametnula ili dozvolila medijsku harangu, satkanu od bestijalnih laži i montiranja lažnih, najčešće televizijskih informacija. Praktični efekat bio je prezentiranje zlonamernih i lažnih obaveštenja ogromnom broju ljudi.

Vizualna informacija je vrlo uverljiva, najpre zato što u mozak putem čula vida ulazi najveći broj utisaka u odnosu na druga čula, a zatim što gledalac stiče privid da je i sam prisustvovao događajima, što zbog utiska

saučesništva uvećava njegov gnev prema inkriminiranoj strani. Trebalo bi nekako gledaocima prikazati snimke montažnih soba svetskih TV stanica.

Videli bi urednike-plaćenike kako montažerima izdaju naloge i režiraju scene potrebne njihovim političkim nalogodavcima, sejući time beskrupulozne laži o celom jednom narodu koji se nije pokorio njihovim geopolitičkim zahtevima. Čovek našeg podneblja možda će oprostiti laž kao sredstvo odbrane, ali nikada neće oprostiti nečovečnu laž u cilju uništavanja drugih.

Zapadni mediji su uspeli da kod svojih poklonika izazovu jaku averziju prema Srbima, ali su nam za budućnost možda učinili uslugu. Jer, postepeno demaskiranje lažnih izveštavanja već je kod izvesnog broja njihovih medijskih „klijenata“ stvorilo ambivalentnost oko pitanja ko je u stvari sistematski manipulisan. Kada istina izađe na videlo, prvobitne laži dobiće efekat bumeranga kod obmanute publike sa pratećim efektom iz poznate priče o vuku i pastiru. Srbi su tako dobili besplatnu reklamu, jer i negativna reklama posle izvesnog vremena ima suprotno dejstvo. Suma koju je bilo potrebno platiti za sistematsko višegodišnje maloumno upinjanje da se Srbi prikažu kao

planetarni izrodi nezamislivo je velika i mi zaista ne bismo imali para da platimo ekskluzivnost koja nam je time data.

Evropa i muškost

Medijska kao i svaka druga laž u osnovi je deo ženskog načina delovanja u psihološkom smislu. Evropa, da je bila malo muškija, ne bi dozvolila toliku jačinu medijske satanizacije Srba. Ova satanizacija je primer, bez presedana, jer ništa slično nije provedeno u dosadašnjoj istoriji sveta sa toliko tehničkih sredstava i strasti. Uveravam čitaoca da toliko strastvene laži nije moguće proizvesti, ako imate dovoljno muškosti (čojstva i junaštva), te bi onaj deo sveta, koji je bio protiv Srba ne proveravajući šta je prava istina, morao da se zamisli nad svojom muškošću.

Dijagnoza gornjih događaja u sebi kao uzrok ima zavist. Radi se o prihvatanju ženskog načina i principa, od muškaraca niže muškosti indoktriniranih ekonomskom i političkom koristi, uz zavist zbog tvrdokorne srpske nepokornosti, što je bila formula i ranijih napada na Srbe. Isti je razlog većine bezobzirnih medijskih napada na Srbe, koji će u nekom od oblika verovatno uvek biti prisutni. Taj fenomen će imati možda i drukčija objašnjenja, ali sam uveren, da je u pitanju nesvesna zavist prema srpskoj muškosti, iako se na prvi pogled to ne vidi.

Cvijić je na primeru dinarsko-planinskog psihičkog tipa kod Srba primetio da osećajnost, ponos, obraz i nacionalna misao predstavljaju glavni triger mehanizam za pokretanje energije koja dovodi do jakih reakcija. To dugme ili taster za izazivanje najvećih sila, kaže Cvijić - su veliki ponos i muškost. Zato Evropa, a u današnje vreme naročito Amerika imaju problema sa

razumevanjem „srpskog sindroma“. Sve te velike sile koje imaju čitava odeljenja za proučavanje određenih regiona ne samo da neće, nego i ne mogu da razumeju korene izvorno plemenitih težnji (slobodarstvo, samostalnost) i skloni su da kroz posledice silovite srpske odbrane ocenjuju događaje, ne uviđajući opravdanost uzroka.

Pored poznatih starih, sada se javljaju i novi razlozi zbog kojih naše teritorije preko noći mogu da postanu veoma interesantne. Klatno interesa se pomera prema čistijim životnim prostorima, jer razvijene severne zemlje gube ekološku trku. Zbog izražene dominacije žena na zapadu i posledično razvijene tehnologije u tim zemljama, delovi netaknute prirode postali su retkost. Kada želje za očuvanom prirodom, čistom vodom i hranom jednom uđu u žensku modu, evo dodatnog razloga za traženjem tako nečega u blizini.

Međutim, da bi se strane ambicije mogle da ostvare, neophodno je smanjiti nepokornost kao mušku karakteristiku. To je ono što sa Srbima teško ide. Nepokornost izrazito nervira srpske neprijatelje, izazivajući kod njih pomenutu zavist. Muškarci su ti koji osećaju zavist, žene Zapada nikada ne bi napale Srbe - naprotiv.

Dakle, Evropa je više žensko nego muško. To Srbi moraju da imaju na umu. Ali tek žensko nije takvo kao što izgleda, jer su žene Evrope kad god su bile u prilici da upoznaju srpske muškarce listom bile na njihovoj strani.

Vojska

Malo ko ne priznaje da su Srbi kad je ratovanje u pitanju, među najboljima na svetu. Ratovanje i muškost su ne samo čvrsto već i očigledno povezani.

Slava srpske vojske kroz vekove nadahnjuje generacije, ulivajući poštovanje i posebnu vrstu straha neprijatelju. To poštovanje podseća na strah od nepoznatog, pri čemu su za neprijatelja bile neobjašnjive srpske pobede uz često slabu tehničku opremljenost. Lakše bi shvatili srpske vojničke uspehe da su čitali srpske junačke pesme. Možda bi naišli na stih: „boj ne bije svijetlo oružje ...“, jer retka je to vrsta poezije koja spaja junaštvo i pesmu čineći najmanje očekivanu - junačku poetiku. Junački deseterac u srpskoj epskoj pesmi se još naziva i muški deseterac, zato što je svaki stih sam za sebe britak, dorađen, dovršen i razdvojen izrečenošću od sledećeg. Morfologija stihova odiše muškošću sa čijom je predstavom potpuno uporedna.

Uz vojne, ali i druge aktivnosti Srba obavezno ide posebna i poznata pojava - inat. Srbin je majstor inata. Za teranje inata nije potrebna nikakva posebna oprema osim golih ruku. Inat je fenomen sam za sebe i najjače oružje mu je nesrazmera u snazi inadžije prema sili kojoj tera inat. Bez te velike razlike u snazi inat nije inat. Tako su se krhke gusle kroz inat suprostavljale uticaju drugih konfesija koje su pokušavale da osvoje pravoslavne srpske teritorije, nudeći primamljiva obećanja za one koji se preobrazu. Uz inspirativnu snagu inata je često malobrojnija srpska vojska, tokom stalnih ratova koje su Srbi vodili - čuda činila protiv neuporedivo jačeg neprijatelja.

Da je impresivna tehnološka nadmoć glavno sredstvo današnjih ratova jasno je svakome, ali se isto tako pokazalo da tehnička nadmoć nije uvek presudna čak i u savremenim ratovima sa satelitskim sistemom veza i navođenja, što potvrđuju mnogi aktuelni primeri u kojima nije mogao biti odbačen primat borca nad tehnikom.

Srbi kada su u vojsci, a nisu napadnuti, iz razloga što neprijatelj još nije došao na puškomet, ili kada vlada primirje, podsećaju na grupu prijatelja obučenih u uniforme koja se dobro provodi. To traje sve do momenta dok se neprijatelj ne približi. Tada nastupa munjevit promena i ta ista nonšalantna grupa postaje gvozdена vojna sila. U poređenju sa drugim vojskama, situacija je potpuno suprotna.

Većina drugih vojske izgledaju jake, narogušene i disciplinovane dok su izvan borbe i kad je neprijatelj daleko. One tada deluju opasno. Ali kada boj počne, kada individualno biva ugroženo, jer je slabo razvijeno, ono se gubi, a grupni efekat takve vojske postaje slab. Kod većine drugih vojski slaba individualnost daje bolju sinhronizaciju, ali i slabe konačne efekte, jer se prilike u borbi menjaju svaki čas. Dalje, kod takvih vojski efekti se očekuju od nekog drugog, u vidu tehnike, podrške, organizacije, saradnje, pomoći itd. Nasuprot tome, Srbi kroz celu svoju istoriju nisu imali prilike da se uvere u nečiju pravu pomoć i podršku sa strane.

Kod Srba zbir jakih individualnosti čini snagu vojske. Srbi ne samo da ne očekuju da se neko drugi bori za njih nego misle da taj drugi to ni ne može da uradi kako treba. Stav i doprinos pojedinačnog ratnika je vrlo ličan - kao da se bez njega ne može, što garantuje vojni uspeh. Mnogo bi stranica odnelo opisivanje karakterističnog stava srpskog vojnika „da se bez njega samog ne može“, kao i „ko zna kako bi sve to bez njega ispalo“.

Srpski komandanti oduvek su delili istu sudbinu sa vojnicima bez obzira na položaj i čin, direktno time inspirišući svoju borbenu strategiju. Poznata je neprihvatljivost komande - „juriš“ i poželjnost komande - „za mnom“. Bivalo

je vremena kada su i štabne komande bile čak na težim terenima od udarne pešadije, a visoki oficiri su po pravilu bili u istoj situaciji kao i vojnici.

Moderna varijanta ratovanja superiornom avijacijom, raketnom artiljerijom sa velikih daljina i impresivnim dejstvom koje sva ta tehnika može da postigne, pravi iluziju kao da neko drugi ratuje menjajući moral agresora. Tako, na primer, za bombardovanje iz daleka nije potrebna jaka individualnost pa je trend da se moderni ratovi vode na daljinu. Međutim, u isto vreme moderni uslovi rata ne smanjuju borbenost kada se brani svoja teritorija zbog jakog ličnog učešća boraca.

Postavlja se pitanje šta drži disciplinu srpske vojske u uslovima visoke individualne svesnosti pojedinaca. Disciplinu srpskog vojnika drži samostalnost i ispitivačka radoznalost kako će sve što se dešava odvijati, kako će se završiti, kako će izabrani komandant rukovoditi ratom, sve uz ideju da on kao pojedinac, ako krene naopako sam može okrenuti situaciju na frontu, time što će poput legendarnog Miloša doći glave neprijateljskom glavešini. Kolektivni arhetip Kosovske bitke je u potpunosti živ i stalno inspiriše, čak i kada situacija izgleda beznadežna. Ne postoji srpska kuća koja nije imala u nekoj od generacija pretka ratnika. Ratništvo je uvek bilo stalni deo života u Srbiji, tako običan kao što su setva i žetva. Ne znam da li ima još naroda koji je toliko puta vodio odbrambene i oslobodilačke ratove. Bilo je dana kada je srpska vojska, kao pri povlačenju kroz Albaniju, morala da napusti celu svoju teritoriju, da bi se pobedonosno vratila. Srpsko slobodarstvo je uvek izvojevano uz velike žrtve, a vojnici su se svojom voljom upuštali u najteže bitke braneći otadžbinu. Možda težinu oslobodilačkih ratova najslikovitije potvrđuju primeri dalekovidih majki iz vremena albanske

golgote, koje su tražile da njihove golobrade pridorasle dečake uzme srpska vojska sa sobom. Samo se može zamisliti kakva su to bila vremena i kakva je bila mržnja neprijatelja, kada su deca bila sigurnija sa vojskom nego kod svojih kuća.

Vojska je u srpskoj tradiciji najveća i najpouzdanija svetinja, neka vrsta prirodnog stanja, a da pritom Srbi nisu militaristi niti osvajači. To što Srbin voli vojsku i uspešan je vojnik, a ne poseže za tuđim prostorom neboriv je dokaz jakog zaštitničkog duha kod Srba.

Psovka i muškost

Ni nama bližeg, ni manje zahvalnog poglavlja za pisanje od ovog koje sledi. Težina se sastoji u tome što psovka gubi na efektu kada se stavi na papir, jer je njena prava moć u fluidu koji stvara živa reč. Osim toga, čudno je to što psovka kada se napiše postaje uvredljivija nego što jeste.

Psovka predstavlja važnu srpsku potrebu i emociju. Prava je ona, koja se izriče bez razmišljanja, a koja, kada je čovek ne izgovori zbog nepodobnosti prostora ili okoline, stvara utisak teskobe i nedorečenosti. Postoje ljudi koji ne vole psovku, ali je ipak i protiv svoje volje povremeno izgovaraju. Kada se dugo drži u sebi, a izriče polako i ozbiljno, psovka ima uvredljiv karakter i tada iz nje može da proistekne nevolja.

Psovka kod Srba nema nakaradni karakter. Ona je skoro u potpunosti vezana za različite oblike jednog, možda najvažnijeg glagola, koji je svima nama dobro poznat. Taj glagol koji počinje velikim slovom „J" ima u infinitivu šest slova. Neverovatan je broj predložaka koji se ovom glagolu dodaju da bi pritom u najslikovitijoj formi bile objašnjene bezbrojne situacija iz

praktičnog života. Nabrojaću samo neke prefikse kao na primer: za, na, pod, pre, u, itd. Neuporedivo je manja slikovitost nekih drugih glagola, na primer, „nadrlijati“, prema istom značenju našeg bez sumnje najizvornijeg glagola za predstavljanje istovetne situacije.

Psovka je zaista fenomen. Ona, za razliku od drugih reči kao da ima uvek otvoren prolaz iz nesvesnog u realnost.

Ovde treba razmotriti bukvalno značenje glagola o kojem je reč. On se odnosi na elementarnu radnju seksualnog spajanje žene i muškarca, centralnog događaja od kojeg se poput kamena bačenog u vodu šire uticaji na svakodnevne događaje. Tako se posle uspeha ili neuspeha pojedinca u nekom događaju i poslu, lako može desiti da odgovor na postavljeno pitanje u smislu „kako je bilo“ sadrži kratkosložni ali jezgrovit odgovor uz pomoć znanog nam glagola.

Dakle, na pitanja - kako je bilo, šta se desilo, šta će se dogoditi, kako će biti, na sve te značajne odrednice svakodnevnog razgovora, kada sagovornik nije siguran u ishod koji će uslediti, on koristi glagol za čiju radnju zna da je izvesna, čak sigurnija od svih drugih događaja. To je, ustvari, odličan mehanizam racionalizacije u svrhu održavanja psihološke stabilnosti i razumevanja životne filozofije, koja je toliko puta dosada proverena u istoriji i svakodnevnom životu.

Terapijska moć psovke

Terapijska moć psovke u Srba je ogromna, može da se kaže presudna za opšte mentalno zdravlje. Brojne trenutne situacije, dugotrajne nedaće, radosti, žalosti i skoro sva emotivna stanja kao da se uravnotežuju

upotrebom psovke. Naročito je pogodan mehanizam negacije negativnih emocija u srednjem najneodređenijem licu, na primer (ko ga ....).

Kod drugih grupa naroda, na primer anglo-saksonaca, psovka se najčešće odnosi na onoga kome je pretnja upućena, ili se tiče udaljenih iracionalnih asocijacija na primer pakla, poput psovke „proklet bio“, dođavola, itd. Kod Srba psovka i pretnja najbliže su vezani za direktnu seksualnost.... ti, ... ću ti, ...ćemo vam itd, što neoborivo pokazuje muškost kao glavnu srpsku karakteristiku.

Jedna od najčešćih psovki u Srba - „ko ga ....“ predstavlja neverovatno uspešan način da se odbace negativne i averzivne emocije odmah po njihovom nastanku. Ova nesvesna tehnika odbacivanja štetnih i potencijalno destruktivnih emocija remeti, ili sprečava njihovo fiksiranje u višim delovima mozga, dovodeći do plastične i brze adaptacije čoveka na spoljnje negativne uticaje.

Ipak su najposebnije u psihološkom smislu psovke u kojima Srbi pominju Tvorca. Ovakva psovka ima aktivno i trpno stanje. Psovka u kojoj se Tvorac pominje kao nosilac radnje, ustvari predstavlja prijateljski odnos Srbina prema Tvorcu u smislu da prijatelju želi ono što bi i sebi želeo.

Dobronamernost srpskog odnosa prema Tvorcu, sa jedne strane i odobravanje trpnog stanja sa istim glagolom kada se kao akter pominje neko drugo svetovno lice ili stvar, najčešće znači nerado i odsutno pristajanje na određeni događaj ili radnju, pri čemu pominjanje Tvorca ima katalitički učinak.

Psovka je obavezni pratilac svih jakih emocija kod Srba. Tako se ratne emocije apsolutno ne mogu zamisliti bez neophodne upotrebe psovke, koja

često prikuplja poslednje atome snage u presudnim brojnim teškim bitkama u srpskoj istoriji.

Kroz psovku su kod Srba neraskidivo povezani muškost, seksualnost i akcija. Upotreba psovke kod mladih je u porastu, iako se verovatno očekivalo da će je mladi manje upotrebljavati. Mislim da to ne treba nikoga da brine, jer puritanci moraju da shvate da psovka u Srba nema nakaradno već često egzistencijalno značenje.

Ljudska prava

Danas u izrazu „čovek" osim bioloških i medicinskih odrednica ima i patetičnih prizvuka unapred datih prava koja bi, naravno, trebalo da sadrže ono što mi nazivamo čovečnost. Ali, samo na prvi pogled ta prava proističu iz tog velikog biološkog ideala, jer čovečnost postoji samo onda ako ima ko da je pruži. Teško da nju može pružiti zavisno i otuđeno ljudsko biće, ili pak muškarac sa manjkom muškosti. Zbog toga su mnogo hvaljena ljudska prava zapadnih demokratija najčešće lišena biološke osnove čiji je jedan od temelja muškost, te su ona samo deklarativna i zamišljena kategorija koja suštinski ne postoji, jer nema iz čega da proistekne.

Zar zakon može da zaštiti ljudska prava ako ne postoji jak muškarac kao biološki zaštitnik? Po jednostavnoj formuli - ako on - muškarac ne može da zaštiti sebe, ženu i decu - ne može da zaštiti ni državu. Ne pomaže hiljadu propisa o ljudskim pravima i slobodama ukoliko on, muškarac, nije slobodan, nezavistan i vičan da zaštiti. Snaga nije uvek presudna mada je poželjna, ali je zaštitnički karakter odlučujući. Ljudska prava su često samo izgovor, vešto

stavljen pod okrilje zakona, u mnogim državama, koji prekršioce traži najčešće kada je šteta već načinjena.

Nikakvo se pravo u prirodi ne dobija unapred, pa tako je i sa ljudskim pravima. Svaka politika koja je uspela da za svoj narod obezbedi ljudska prava morala je široj zajednici, koja je ljudska prava i ustanovila po svojim vrednostima - predati ponešto od slobode svog naroda. Sada postaje jasna ključna zabluda o ljudskim pravima kao unapred obezbeđenim. Za ljudska prava treba se boriti i na svetskom planu, ali je sigurno da treba braniti svoj stil i shvatanje slobode, štiteći nacionalni karakter slobode i njeno u tradiciji utemeljeno shvatanje.

Zamislite bilo čiji propis ili zakon koji tvrdi: „imaš pravo da budeš slobodan“. Kada se tako nešto proklamuje očekuje se da sloboda zakuca na svaka vrata. Teško onome ko slobodu bude shvatio kao pravo koje mu je dato, jer taj nikada neće biti slobodan. Sloboda nikada u prirodi ne može biti pravo, ona znači aktivan stav prema zaštitništvu i svim tekovinama predaka, a nju je jedino moguće ostvariti sa velikom dozom pojedinačne i narodne muškosti. Granice slobode su uvek dalje od postignutog i zato je ona večito stremljenje koje zahteva ulaganje energije da bi se stalno ostvarivala. Slobodi je strano čekanje nekakvog prava koje drugi propisuju ili obećavaju, jer se sloboda kao i žena ne poklanjaju - one se osvajaju, a zatim umešnošću zadržavaju.

Slava, duhovnost i odnos prema Tvorcu

Sa teološkog stanovišta krsna slava u Srba sa pravom se tumači ustanovljenjem uticaja svetosavske crkve na sve Srbe od vremena 13. veka (Dimitrije Bogdanović). Činjenica da samo Srbi imaju slavu, da do slave

gotovo od svih drugih praznika najviše drže, ukazuje da slava pored crkvenog značaja kod Srba ima i individualni ton koji je u skladu sa srpskom jakim odlikom lične samostalnosti i nezavisnosti.

Slava se kod Srba smatra jakim ličnim činom koji je povezan sa pravoslavnim kultom predaka, ali i sa običajima najstarijih predaka od perioda pre prihvatanja hrišćanstva. Slava kao odlika je vredna svakog poštovanja, jer ukazuje na srpsku stamenost kroz vekove, kojoj nema premca. Još uvek je nepoznato kada je slava kod Srba nastala, mada ima nagoveštaja da je današnjem obliku slave prethodila praslava, koja je postojala u periodu pre primanja hrišćanstva. Prakorenovi slave sežu očigledno u nerasvetljenu prošlost srpske tradicije o kojoj nema pisanih dokumenata, ali hologram tih događaja i tradicije kao da se nazire pri svakoj pojedinačnoj krsnoj slavi u kojoj osim bogodanosti uvek ima i velikog ličnog ponosa domaćina.

Slava kao izraz srpske samostalnosti predstavlja lični čin i kontakt sa odlikama sveca ili verskog događaja koji se slavi. Slava je divan primer mentalnog učešća slavljenika u smernicama, težnjama i porukama praznika, uz očuvanje samostalnog prilaza i poštovanja u verskom obredu.

Srbi imaju specijalan odnos prema Tvorcu. Taj odnos se ogleda u poštenosti pristupa zasigurno jedinoj jačoj sili od sebe i ne predstavlja puki submasivni stav iza kojeg bi stajala očekivanja zadovoljavanja ličnih potreba u zamenu za religijsku prilježnost.

Srbi malo ili nimalo očekuju od Tvorca, što, iako paradoksalno izgleda, u stvari jača njihovu veru u Njega, a time i njihovo sopstveno samopoštovanje koje ovde najpre dolazi od neočekivanja. I dok Srbi više očekuju od kuma,

komšije, druga, brata, prijatelja, a malo od Tvorca, kod većine drugih naroda to je obrnuto. Odnos Srba prema Bogu je blizak, prijateljski i saučesnički. Srbin u krajnjoj instanci uvek daje prednost duhovnom. Najbolji primer je Stefan Nemanja koji je svom sinu Rastku ne samo oprostio povlačenje iz svetovne vlasti nego se njemu, monahu Savi, kasnije, kao Simeun i pridružio, da bi zajedno i pored svih protivljenja svetogorske pravoslavne okoline, osnovali jedan od najvažnijih izvora srpske duhovnosti manastir Hilandar. U ovom važnom poslu temeljenja duhovnosti potonjih generacija Srba, presudnu ulogu odigrali su ogromni uticaj i duhovna moć Svetog Save. Pravoslavlje je kod Srba bez sumnje načinilo uspešan spoj sa jakim predhrišćanskim arhetipovima. Tako je staro i novo ujedinjeno u najboljem obliku. Novo je prihvaćeno, a staro nikada u potpunosti nije napušteno. Najomiljeniji srpski otac, Sveti Sava, predstavlja otelotvorenje kontinuiteta srpskog starog mentaliteta u novim hrišćanskim uslovima, što može biti jedan od najdubljih uzroka srpske specifičnosti i muškosti. Zahvaljujući Svetom Savi čije učenje danas živi u svetosavskim srpskim odlikama, načinjen je pouzdan putokaz, čime je potonjim Srbima duhovno nasleđe pre Hrista očuvano u potpunosti, pa su Srbi u hrišćanstvo stupili dobrovoljno, što je od velikog značaja na prekretnicama epoha i krupnih događaja.

Odnos pravoslavlja prema muškosti je kao odnos oca prema sinu.

Pravoslavlje je susretljiva vera koja u suštini podržava muškost. Ono ima najmanje zabrana i zahteva od svih velikih religija. Iako su Srbi zbog visoke samostalnosti teško prihvatili hrišćanstvo na samom početku, pravoslavna vera je bila pravi izbor za buduća vremena, a duh i učenje Svetog Save

stvorili su specifično Svetosavlje koje u potpunosti odgovara srpskom karakteru.

Kult vuka

U jednom starom pisanom dokumentu iz sedamnaestog veka objavljenom u Letopisu Matice srpske 1898. godine, dato je opisno upoređivanje nekih naroda sa određenim životinjama. U tom tekstu Srbinu su pripisana svojstva vuka. Po istoj komparaciji Turčin je zmija, Rusin vidra, Bugarin bik, Nemač svraka, Jevrejin jazavac itd. Srbin je dakle vuk u svim varijantama.

Biološke osobine vuka: samostalan, naočit, lovi sam ili u grupi, odličan strateg u borbi, neverovatno izdržljiv (u stanju je da za noć pređe čak i do 100 kilometara), u odbrani hladan, u napadu silovit, pametan, lukav, snažan, odličnih čula, raznih nijansi boje krzna i očiju, nema prirodnih neprijatelja, teško da ga jedan lovac može ubiti, protiv njega se udružuju u hajkama. Hajke... toliko ljudi na jednog vuka, zar vam to ne zvuči poznato.

Po mnogim mišljenjima (Čajkanović, Orović) kult vuka je izjednačen sa kultom predaka. Osim toga, najveći srpski svetac Sveti Sava je takođe prikazan kao „vučji pastir“ i zaštitnik vukova. Po istim izvorima, uz druga predanja, Sveti Sava važi za oštrog kadkada i gnevnog sveca koji je kažnjavao izgređnike, što potvrđuje narodno prihvatanje strogih, odnosno muških elemenata karaktera našeg najomiljenijeg sveca kao dela njegovih nazora.

Ako su precizno, Sveti Sava i vuk, oslonci velikog dela srpske mitologije i tu postoji veza srpske muškosti sa celokupnom glavnom mitskom simbolikom, jer su bez sumnje sva tri navedena simbola po svemu muška, pa je

tradicionalna sklonost ka muškom u Srba verovatno važna vezivna materija starih i današnjih psihičkih odlika Srba.

Ako se nekom od čitalaca učini da je sadašnja muškost kod Srba promenjena ili umanjena u poređenju sa onom iz prošlih vremena podsetiću da jedino ljudska vrsta drži do prošlosti nalazeći u njoj inspiraciju. Živa materija i njeni raznovrsni oblici u vidu svih biljnih i životinjskih formi oslanjaju se samo na trenutnu sadašnjost i budućnost. Ogroman deo muške svetske populacije je uveliko nesvesno podlegao ženskom uticaju do neslućeno niskog nivoa što bi moglo da našu vrstu odvede u nepoznatom i neizvesnom pravcu. Neko će reći, ako se ženska dominacija ostvaruje prirodnim zakonom, da li se mi kao vrsta uopšte možemo odupreti njenom rastućem karakteru. Međutim, sadašnjost i budućnost muškosti ukupne ljudske vrste, iako podležu prirodnim zakonima, mogu se unaprediti svesnošću u odnosu muškarca prema ženi.

Srbi svoje i tuđe probleme sa ženama ne primaju sa zabrinutošću već sa osmehom, često ih svodeći na šalu mada su svesni njihove ozbiljnosti. Šala i bezbriga tako često vezana za ponašanje prema ženama stvara dobar ambijent za rešavanje svakodnevnih sukoba sa suprotnim polom.

Najčešća vrsta šale kod Srba svodi se na seksualne aluzije. Ovo je najčešći i najuspešniji metod za prevazilaženja nerazumevanja. Učestalost seksualnih šala je toliko velika da je malo reći svakodnevna, već se ona ponavlja verovatno u svakom satu dnevne aktivnosti. Odavde se izvode i kroz šalu plasiraju opravdanja, zahtevi i obećanja. Razlozi se naravno traže u ženama u smislu - „ ne da mi žena", ili „ moja devojka hoće da ide - ja ne bih" i si.

Šaljivi primeri iz usmenog i pisanog predanja priskaču u pomoć u interpretaciji određenih situacija, olakšavajući njegovo pozitivno razrešavanje. Kada teret u ishodu takvih događaja padne na muškarca on uvek nađe opravdanje u smislu - „moglo je da bude gore“, „nisam ni prvi ni poslednji“, „sve je to za ljude“ itd., što je vrlo delotvorno oslanjanje na grupni tradicionalni stav u problemima svake vrste.

Postoji centralni i najvažniji lek za održavanje i povećavanje muškosti. To je muška SVESNOST o prirodnim prednostima muškosti i njena upotreba u odnosu prema ženi. Osvešćena muškost u stanju je da deluje stalno na ženu bilo aktivno bilo kroz svoju stalnu spremnost na akciju.

Prava muškost treba da podržava ne samo ono što bi za ženu bilo dobro, već najpre ono što je dobro za muškarca. Dobro žena treba da očekuje kroz dobro muškarca i tada će biti koristi za oboje. Ako je dobro namenjeno samo ženi, lako se može desiti da ono završi na drugoj strani. Žena retko vraća energiju u istom obliku koji dobije, a i kad je vraća ona je obavezno oboji novim sadržajima, često novim zahtevima. Ženska energija je rasplinuta i ako je muškarac ne prikupi ona je otvorena za sve uticaje. Žena svoju energiju fokusira jedino u trenutku svoje odluke ili akcije i tada najčešće izvede planiranu zamisao. Jedna od najprijatnijih muških dužnosti je baš ona da se bavi oblicima ženske energije i da je aktivno usmerava u svoju biološku korist.

Kada je o srpskoj muškosti reč ona je malo podložna eroziji zbog razloga koji su napred opisani i kao takva je vitalnija. Na pragu trećeg milenijuma to je neslućena prednost koja će se u budućnosti pokazivati sve značajnijom. Jer korak ispred dugih u današnjoj svetskoj ekonomskoj utakmici, koji tako

mного znači, ništavan je u odnosu na negovan biološki korak prednosti najveće snage muškarca - muškosti.

Suština odgovora i reakcije na bilo koju situaciju u krajnjem ishodu svodi se na psihički proces pristajanja, što se verbalno iskazuje odgovorom - DA i njegove suprotnosti - odbijanja koja se jezički potvrđuje rečju - NE, ili frazi - NE MOŽE. Po prirodnom toku stvari, mentalno i jezički, najbolje je da odgovor bude NE. NE je jače od DA zato što NE lako može postati DA ukoliko je to potrebno posle sagledavanja svih posledica koje pristajanje može doneti. Ovim sigurnim načinom najčešće se služe žene, kod kojih NE nikada ne treba shvatiti kao definitivno.

U međupolnim odnosima od muškarca se uglavnom očekuje - DA - što bi odgovaralo svakodnevnom ženskim zahtevima. U takvim situacijama muškarac često čini grešku povodeći se za odgovorom - DA ili odgovorom - MOŽE. On treba lako da kaže NE, jer u današnje vreme sveopšte ženske inicijative odgovor NE je podsticajan za ženu i njime se otvaraju sve mogućnosti, dok muško DA odmah zatvara krug ženske namere, koja u tom slučaju biva zadovoljena, čime se smanjuje ženska inspiracija.

Vratimo se poznatom srpskom - NE - koje uvek treba izgovarati i pisati ga velikim slovima. Srbi su uvek znali da kažu NE spoljnjoj neprijateljskoj sili, ili prikrivenim zlim namerama dok su one još u povelju. Bez obzira na nevolje koje prate samostalne ljude, oni uvek ostaju slobodni duhom, a tada je telo spremno za svaku - naročito mušku akciju. Toj vrsti velikog odgovora NE posvećena je ova knjiga.